

Středověké umění

V románských kostelích nacházíme obvykle kulaté oblouky spočívající na masivních pilířích. Celkový dojem z těchto kostelů je jak uvnitř, tak zevně projevem masivní síly. Jsou skromně vyzdobeny, mají dokonce i málo oken, avšak pevné neprolomené zdi a věže připomínající středověké tvrze. Tyto mohutné a téměř vzdorovité hromady kamení postavené církví v zemích rolníků a válečníků, kteří byli teprve nedávno od svého pohanského způsobu života obráceni na křesťanskou víru, jako by vyjadřovaly samotnou myšlenku „církvě bojující“: zde na zemi je úkolem církve bojovat proti mocnostem temna tak dlouho, než nadejde hodina vítězství, den posledního soudu.

Záměrům gotických stavitelů nevyhovovaly kulaté oblouky románského slohu. Bylo to z tohoto důvodu: mám-li za úkol přemostit mezeru mezi dvěma pilíři půlkruhovitým obloukem, mohu to udělat jen jedním způsobem. Klenba dosáhne vždy jen jedné výšky. Kdybych se chtěl dostat výš, musel bych oblouk udělat příkřejší. V tom případě by bylo lepší nepoužít zakulacený oblouk, ale spojit dvě kruhové úseče. To je podstata lomeného oblouku. Jeho výhoda spočívá v tom, že se dá libovolně obměňovat, podle potřeb budovy může být plošší nebo špičatější. Nové kostely poskytovaly věřícím pohled do jiného světa. Stěny budov již nebyly studené a nenaháněly hrůzu. Byly z barevného skla, které zářilo jako rubíny a smaragdy. Sloupy, žebra a kružby svítily zlatem. Všechno, co bylo těžké, pozemské a všední, bylo odstraněno. Věřící, kteří se poddali rozjímání, cítili, že se dostávají blíže k pochopení tajemství mimo dosah hmotného světa. Gotické kostely jsou chrámy „církvě vítězné“.

Úryvky z knihy Ernsta H. Gombricha Příběh umění, r. 1950

Středověké evropské malířství bylo zcela podřízeno křesťanskému náboženství. Úkolem umělců, kteří byli chápáni spíše jako řemeslníci (také proto svá díla nepodepisovali), bylo přibližovat biblické příběhy i lidem, kteří neuměli číst. Bylo-li třeba, aby se divák soustředil na nějaký detail příběhu, umělec ho prostě namaloval větší, bez ohledu na to, že reálně tak velký být nemohl. Proto mají některé postavy například větší ruce nebo prsty, když bylo třeba, aby se divák soustředil na gesto požehnání nebo podarování. Je-li zobrazován zázrak, lidé mívají oči dokořán, aby i divák doslova cítil posvátnost a zázračnost výjevu. Ježíš Kristus nebo panna Marie bývají zobrazováni větší, neboť byli důležitější než „obyčejní smrtelníci“. Tváře lidí bývají anonymní a vzájemně podobné, neboť nešlo o to věrně zachytit podobizny různých lidí. Obrazy nemají pozadí, malíři se nezabývali krajinou v pozadí, ne proto, že by ji neuměli namalovat, ale proto, že v příběhu nebyla důležitá, nebo by dokonce odváděla pozornost diváka od důležitého sdělení, které bylo v popředí obrazu. **(RA)**